

Lunds Universitet
Nationalekonomiska institutionen

Kurs: NEK691
Termin: ht 2005
Handledare: Pontus Hansson
Kandidatuppsats

Kultur som regional tillväxtfaktor – betydelsen av kreativitet

Ingela Erneholm

Abstract

Kultursatsningar motiveras idag samhällsekonomiskt med kulturens positiva externa effekter i form av kulturturism, multiplikatoreffekter och förbättringar av en regions image. Den här uppsatsen vill infoga ett nytt perspektiv i diskussionen om kulturens samhällsekonomiska nytta genom att lyfta fram den kreativitetshöjande potential som finns i de olika konstnärliga uttrycksformerna som musik, teater, litteratur, bildkonst, dans, o.s.v.

En kreativ förmåga att komma på nya idéer har alltid varit viktig för att en ekonomi ska utvecklas. Enligt nya rön ifrån Richard Florida, professor i regional ekonomisk utveckling vid Carnegie Mellon University i Pittsburgh, så står vi dock vid ett nytt ekonomiskt strukturskifte där kreativiteten kommer att spela en alltmer avgörande roll för den ekonomiska tillväxten.

Uppsatsens hypotes är att aktiv ”kulturkonsumtion” kan öka kreativitetsnivån hos individer och att kultursatsningar på det sättet bidrar till den regionala ekonomiska tillväxten. Hypotesen bekräftas dock inte av den ekonometriska undersökningen i uppsatsen.

Nyckelord: kreativitet, regional tillväxt, kultur, Florida

Innehållsförteckning

1. Introduktion.....	2
1.1. Kultur och regional ekonomisk tillväxt.....	2
1.2. Forskning inom området.....	3
1.3. Frågeställning.....	4
1.4. Metod.....	5
1.5. Avgränsningar.....	5
1.5.1 Kultur.....	5
1.5.2 Region.....	5
1.6. Uppsatsens disposition.....	6
2. Kreativitet och kultur.....	7
2.1. Vad är kreativitet?.....	7
2.2. Hur kultur kan öka kreativiteten.....	8
3. Ekonomisk tillväxtteori.....	10
3.1. Neoklassiska tillväxtmodeller.....	10
3.2. Endogena tillväxtmodeller.....	11
3.2.1 Romer-modellen.....	11
3.2.2 Humankapitalsackumulation.....	12
3.2.3 Baumol och entreprenören.....	13
3.2.4 Teknologibaserade modeller.....	13
3.3. Empiriska undersökningar.....	13
3.4. Regionala tillväxtindikatorer.....	15
4. Kreativitet och ekonomisk tillväxt.....	17
4.1. Kreativitet och tillväxt.....	17
4.2. Kreativitet och tillväxt enligt Florida.....	18
4.2.1 Strukturförändring.....	18

4.2.2	Den kreativa klassen.....	18
4.2.3	Den kreativa klassen – kultur.....	19
4.2.4	Nya förutsättningar för regional tillväxt.....	20
4.3.	Hypotesen.....	21
5.	Metod och data.....	23
5.1.	Modellbeskrivning.....	23
5.1.1	Den multipla regressionsmodellen.....	23
5.1.2	Val av variabler.....	24
5.1.3	Min modell.....	24
5.2.	Datamaterial.....	25
5.2.1	Principer för materialinsamling.....	25
5.2.2	Exakta källor.....	25
6.	Resultat och slutsats.....	26
6.1.	Resultat av den ekonometriska undersökningen.....	26
6.2.	Analys av den ekonometriska undersökningen.....	26
6.1.1	Koefficienterna.....	26
6.1.2	Övrigt.....	27
6.3.	Slutsats.....	27
7.	Avslutning.....	28
7.1.	Sammanfattning.....	28
7.2.	Praktiska tillämpningar.....	29
7.3.	Förslag till vidare forskning.....	29
8.	Referenser.....	30

”Vart jag än beger mig, upptäcker jag att en poet har varit där före mig.”
Sigmund Freud

1. Introduktion

Det finns många historiska exempel på regioner som haft ett stort ekonomiskt och politiskt inflytande kombinerat med kulturell blomstring. En av de regionerna var furstendömet Florens i nuvarande Italien under renässansen på 1400- och 1500-talet. Släkten Medici styrde och de bredde speciellt sina vingar över de konstnärer som utmärkte sig genom sin innovationsförmåga och nyfikenhet för nya stilar (Marcel 1969). Ekonomi, politik och kultur har genom historien ofta varit sammankopplade och påverkat varandra. Banden mellan politik och ekonomi respektive politik och kultur är lätta att se medan bandet mellan ekonomi och kultur kan vara svårare att upptäcka. Men kulturen kan vara på väg att få en ny betydelsefull roll i treenigheten då banden mellan ekonomi och kultur stärks. I en ekonomi vars tillväxt alltmer beror på kreativitet och innovationskraft så skulle kulturen kunna bidra med det avgörande bränslet (Florida 2002).

1.1 Kultur och regional ekonomisk tillväxt

Efter den ekonomiska krisen i Sverige i början på 1990-talet så minskade de ekonomiska anslagen till kultur drastiskt. Eftersom kultur i de flesta fall är en kollektiv vara som inte kan produceras på marknadens villkor så började kulturentusiaster i landets olika regioner att leta efter samhällsekonomiska argument för att motivera kultursatsningar. Idag hänvisar man till kulturens multiplikatoreffekt, imagevärde och kulturturism (Nilsson 1999). Man säger att kulturen är en lokaliseringsfaktor som drar till sig högutbildad arbetskraft och skapar spin-off-

effekter i form av nya företagsetableringar och att den på så sätt kan skapa nya förutsättningar för regional tillväxt i utflyttningsregioner till exempel. Dessa tankar utgår ifrån den svenske ekonomen och nobelpristagaren Myrdals teori om kumulativa processer. Hans teori går i stort ut på att regioner tack vare sina initiala komparativa fördelar drar till sig industrier som drar till sig fler människor som ökar regionens skatteunderlag och drar till sig fler företag och så vidare i en positiv spiral uppåt (Knox och Marston 2001). Den teori som 2002 lades fram av Richard Florida, professor i regional ekonomisk utveckling vid Carnegie Mellon Universitetet i Pittsburgh, utgår på ett sätt också ifrån modellen ”cumulative causation”. Han skriver att tillgången till talangfulla och kreativa människor är för moderna verksamheter vad tillgången till kol och järn var för stålindustrin. Men den stora skillnaden ligger i att människor är mobila på ett helt annat sätt än floder och malmådror. Richard Floridas teorier diskuteras närmare senare i uppsatsen.

1.2 Forskning inom området

Den mest kända undersökningen som har gjorts om kulturens påverkan på den regionala tillväxten är Lisbeth Lindeborgs rapport *Kultur som lokaliseringsfaktor* som hon publicerade 1991. Lindeborg är forskare i statsvetenskap och har studerat olika kultursatsningar i främst Tyskland. Hon har kommit fram till att satsningar på kultur nästan alltid lönade sig samhällsekonomiskt. I sin artikel i Aftonbladet i december 2004 hämtade hon också positiva exempel ifrån Lille i Frankrike, Genua i Italien och Newcastle i Storbritannien. Sambandet mellan kultur och ekonomi delade hon upp i tre områden:

1. Kultur som lokaliseringsfaktor. Sedan 70-talet har både privatpersoner och företag alltmer värderat den fritids- och kulturellt betingade lokaliseringsfaktorn.
2. Kultur som produktivetsfaktor. Med det så menar Lindeborg att kulturnäringen (musiken t.ex.) är en lönsam tillväxtbransch.
3. Kultursponsring och mecenatskap. Det är ett hett ämne som diskuterats mycket i kulturdebatten och som sägs ha sina för- och nackdelar.

Två ekonomer som har forskat på området är Phil Wood och Calvin Taylor. I rapporten *Big ideas for a small town: the huddersfield creative town initiative (2004)* presenterar de kulturens positiva inverkan när det gäller en liten stads omställning ifrån textilindustri till modern verksamhet. I Sverige pågår just på Handelshögskolan i Göteborg ett projekt där man

vill se vilka eventuella multiplikatoreffekter som byggandet av det Nordiska Akvarellmuseet i Skärhamn 1998 har fått på näringslivet på Tjörn.

Det lilla som jag har funnit av forskning gällande kulturens betydelse för regional ekonomisk tillväxt har alltså inriktat sig på kulturen som lokaliseringsfaktor. Rätt hanterade kultursatsningar med regional förankring verkar kunna hjälpa en regions omställning till en modern ekonomi.

1.3 Frågeställning

Man kan fråga sig ifall inte kultur skulle kunna bidra till regional ekonomisk tillväxt på ett annat sätt än som lokaliseringsfaktor. I den moderna tillväxtteorin betonas utvecklandet av ny teknologi som avgörande för ekonomisk tillväxt. Ny teknologi innebär bättre och effektivare sätt att använda produktionsfaktorerna på via nya idéer och uppfinningar som t.ex. ny teknik eller effektivare organisationsmodeller. Eftersom jag själv har upplevt en förbättring av min förmåga till abstrakt tänkande och förmåga att se oväntade samband efter att ha studerat konsthistoria och litteraturhistoria, så funderade jag på ifall det inte kunde finnas en djupare koppling mellan kultur och ekonomisk tillväxt. Om man inte med hjälp av kulturen skulle kunna påverka sin förmåga att komma på nya idéer inom andra områden som bidrar till ekonomisk tillväxt. Min tanke stärktes av att Richard Florida i sin bok ”The Rise of the Creative Class” (2002) påstår att vår ekonomi blir alltmer beroende av kreativitet och att teknologisk, ekonomisk och kulturell kreativitet egentligen är likadant uppbyggd och att de stimulerar varandra.

I den här uppsatsen vill jag alltså lägga fokus på en ovanlig aspekt av kulturens möjlighet att förbättra den regionala ekonomiska tillväxten. Kulturen kan givetvis inte ensam skapa ekonomisk tillväxt och ett eventuellt samband skulle inte vara instrumentellt och enkelt. I verkligheten är varje fall unikt och komplext. Men trots vetskapen om detta så intresserar det mig att försöka finna generella strukturer eftersom jag tror att man med hjälp av dem bättre kan analysera det enskilda fallet. Min frågeställning är följande:

Kan kultur öka den regionala ekonomiska tillväxten genom att verka kreativitetshöjande?

1.4 Metod

På grund av frågeställningens abstrakta karaktär rör sig uppsatsens diskussion mer i teorin än i empirin. Men jag har använt mig av en kombination av litteraturstudier och ekonometrisk analys för att på ett så korrekt sätt som möjligt försöka besvara frågeställningen. I litteraturen försöker jag ta reda på vad kreativitet egentligen är och hur det teoretiskt är kopplat till kultur respektive ekonomisk tillväxt. För att sedan se ifall det alls finns något påvisbart statistiskt samband mellan kultur och regional ekonomisk tillväxt i Sverige gör jag en regression innehållande Sveriges alla kommuner. Därefter försöker jag besvara frågeställningen utifrån kombinationen av resultatet från litteraturstudiet och resultatet ifrån den ekonometrisk analysen.

1.5 Avgränsningar

1.5.1 Kultur

Kultur är som bekant svårdefinierbart. Om man vill ha en bred definition kan man påstå att kultur är det vi tänker med, hela föreställningsvärlden och de erfarenheter och värderingar som strukturerar den (Nilsson 1999). Men den definitionen känns inte relevant just här. Sven Nilsson skriver i boken *Kulturens vägar* (1999) att man kan skilja mellan kultur som *aspekt* och kultur som *sektor*. Som aspekt uttrycker kulturbegreppet alla de drag, idéer, värderingar och normer som finns i ett samhälle. Som sektor omfattar kulturbegreppet de konstnärliga uttrycksformerna och de institutioner, organisationer och personer som uttrycker sig genom dem. I den här uppsatsen så kommer kultur att inneha den smalare betydelsen av de konstnärliga uttrycksformerna: musik, teater, litteratur, bildkonst, dans, o.s.v.

1.5.2 Region

En region kan också avgränsas på många olika sätt. Det kan till exempel vara en ekonomisk, kulturell eller språklig enhet. Jag menar här ett område som kan vara en del av en stat (Västra Götalandsregionen, Östersund) eller en del av flera stater (Öresundsregionen, Haparanda-Tornio). I den statistiska undersökningen har dock den administrativa enheten kommun varit nödvändig av praktiska skäl.

1.6 Uppsatsens disposition

Efter det här avsnittets introduktion börjar *Kreativitet och kultur* med att gå närmare in på vad kreativitet egentligen innebär och hur kultur kan bidra till en höjning av kreativitetsnivån. Sedan kommer *Ekonomisk tillväxtteori* som översiktligt går igenom vilka faktorer man sedan mitten på 1900-talet har ansett som avgörande för länders ekonomiska tillväxt och hur de förhåller sig till kreativitet. Det tar också upp vad de empiriska studierna har kommit fram till och om det finns skillnader mellan lands- och regionsanalyser. I nästa avsnitt, *Kreativitet och ekonomisk tillväxt* så sammanfattas hur dagens etablerade tillväxtteorier förhåller sig till kreativitet och redogör sedan för Richard Floridas nya teori om hur kreativitet har fått en viktigare roll i ekonomin. Följande kapitel heter *Metod och data* som beskriver och motiverar den valda metoden för att ekonometriskt undersöka uppsatsens hypotes. Det visar också vilka källor som använts. I *Resultat och slutsats* så presenteras resultatet av den ekonometriska undersökningen. Sedan besvaras frågeställningen och svaret diskuteras. I det sista kapitlet *Avslutning* sammanfattas diskussionerna i uppsatsen. Uppsatsen avslutas med att ge förslag på fortsatt forskning inom området.

2. Kreativitet och kultur

2.1 Vad är kreativitet?

Eftersom kreativitet är ett ord som används ofta i vardagliga sammanhang och som dessutom är ett nyckelbegrepp i den här uppsatsen så känns det angeläget att försöka definiera och förklara det närmare. Bonniers svenska ordbok (1997) skriver att kreativitet innebär skaparkraft eller idérikedom. Kreativitet är en kognitiv förmåga som alla har och som är självständig från begreppet intelligens (Florida 2002). Det verkar ändå som om kreativiteten påverkas positivt ifall den kombineras med hög intelligens. Förutom förmågan att fragmentera och differentiera så kan den kreativa individen finna enhet i mångfald (Raudsepp 1981). Hon kan se oväntade relationer och släktskap, likheter och samband mellan saker, upplevelser och fenomen som den mindre kreativa individen inte kan se något som helst samband mellan förrän det påpekas för henne.

Den kreativa förmågan är alltså inte något som är förbehållet dem som har kreativa yrken utan den är bara mer eller mindre utvecklad hos olika personer. Det handlar till viss del om att ha en öppen, positiv, självmedveten och engagerad attityd till livet (Raudsepp 1981). Att man inte är rädd för problem utan istället ser en utmaning i att lösa dem. Kreativitet kräver ett visst sätt att tänka och angripa problem och förstärks av vanor som måste skapas både av individen och av omgivningen. Ett av de allvarligaste hindren som kan hämma nybörjaren är bristen på självförtroende. Detta kan yttra sig som tvivel på den egna förmågan, rädsla för att bli jämförd med andra, rädsla för att verka dum eller annorlunda, rädsla för att inte kunna fullgöra ett åtagande när man ställs inför olyckliga omständigheter och rädsla för att göra misstag.

Ett exempel på en kreativ förmåga att se samband kan man finna i Göran Walléns bok ”Vetenskapsteori och forskningsmetodik” (1996) då han diskuterar likheterna mellan konstteori och vetenskapsteori:

En direkt parallell mellan vetenskapsteori och konstteori (se Wallén 1990a) har varit diskussioner om relationer verklighet-bild-kunskap. Liksom i vetenskapsteorin har det förts diskussioner om hur man skall uppnå realism i avbildandet och om beroendet av schematan och stildrag i avbildningen. (s.127)

Kreativiteten är mångfasetterad och flerdimensionell och är inte begränsad till att skapa antingen tavlor eller ekonomiska modeller. Man skulle kunna säga att kreativitet till viss del består i att vänja sig vid och uppskatta att riva ner eller hoppa över de tankehinder som man själv omedvetet har satt upp. Alla har alltså en kreativ förmåga och det handlar till stor del om att lära sig tänka på ett visst sätt för att skapa nya former, nya idéer av gammalt material. Det borde innebära att man kan öva upp sin kreativa förmåga.

2.2 Hur kultur kan öka kreativiteten

Creativity is multidimensional and experiential. The psychologist Dean Keith Simonton, a leading scholar in the field, writes, “creativity is favored by an intellect that has been enriched with diverse experiences and perspectives.” It is “associated with a mind that exhibit a variety of interests and knowledge” Thus, the varied forms of creativity that we typically see as different from one another – technological creativity (or invention), economic creativity (entrepreneurship) and artistic and cultural creativity, among others – are in fact deeply interrelated. Not only do they share a common thought process, they reinforce each other through cross-fertilization and mutual stimulation.

(Florida 2002 s.33)

Att lära sig differentiera respektive att finna enhet och samband är grunden till kreativitet och är inte det just vad kultur lär oss. När man ska skapa eller förstå kulturella uttryck så krävs det en utvecklad förståelse för symboltänkande då tankar och känslor skall omsättas till fysiska uttryck som ett ord, en rörelse, en färg eller en ton. Kulturen försöker på så sätt att bygga tankebroar mellan olika slags fenomen, fysiska och abstrakta.

Enligt Trine Bille Hansen är en av kulturens externa effekter för konsumenterna att tillgången till kultur bidrar till att utveckla kreativitet (Nilsson 1999). Hon går inte närmare in på hur det går till. Det skulle kunna ske på två sätt olika sätt. För det första ger kultur hjärnan stimulans d.v.s. former och pusselbitar att behandla. För den andra så ger kulturen vid

närmare studium en uppsättning dynamiska tankestrukturer som kan överföras på andra områden. Man lär sig att se samband där man inte trodde att det fanns några.

Hur kan man då finna de abstrakta strukturerna i till exempel bildkonst? Det kan ske genom att man analysera de olika slags medel en konstnär använder sig av för att försöka förmedla sin idé. Ett medel är kompositionen som är sättet på vilket konstnären arrangerar objektets olika element för att uttrycka sin idé (Gettings 1982). Han använder sig då av det faktum att vissa former förmedlar mycket tydliga känslor till betraktaren; vertikala linjer ge en antydning av stabilitet, storslagenhet och andligt lugn medan horisontella linjer antyder växande rörelse och ett slags fysiskt lugn. Den här geometrin kan dessutom vara gömd och inte uppenbar vid en första blick på objektet. Där är det lätt att se en parallell till verkligheten där det ju inte heller är ofta som mönster framstår tydligt vid första anblicken. Konstnären kan också använda sig av religiösa symboler eller olika färger. Det här är bara några av de underliggande strukturer som man kan finna vid närmare anblick och analys av bildkonst. Och liknande byggklossar och mönster hittar vi ifall vi skulle analysera hur till exempel en symfoni är uppbyggd eller en dikt.

Ju mer vi iakttar och blir medvetna om desto fler anknytningar kan vi alltså göra vilket kan leda till nya och relevanta idéer. Genom att vara aktiv och ta sig tid att utforska och analysera konsten som man "konsumerar" så får man alltså en användbar erfarenhets- och perspektivsbas som hjärnan kan arbeta med inom vilket område man än jobbar. Jag tror alltså att kultur kan öka individens iakttagelseförmåga och symboltänkande. Kulturen kan också skapa en ökad medvetenhet om bakomliggande strukturer. Detta tillsammans bidrar till en ökad förmåga att tänka kreativt.

3. Ekonomisk tillväxtteori

För att undersöka en eventuell koppling mellan kultur, kreativitet och ekonomisk tillväxt är nästa steg att försöka ta reda på vad som anses skapa tillväxt för att sedan se ifall det bland de faktorerna finns någon koppling till kreativitet. Vad säger tillväxtforskningen om vilka faktorer som är av betydelse? Kan man alls säga något säkert? Är det någon skillnad på vilka faktorer som sägs skapa nationell ekonomisk tillväxt och vilka som anses bidra till regional ekonomisk tillväxt? Tillväxtforskningen har koncentrerat sig på kapitalackumulationsteorier och det finns två huvudinriktningar: de neoklassiska tillväxtmodellerna och de endogena tillväxtmodellerna. Jag går av förklarliga skäl endast igenom modellerna översiktligt så för ytterligare förklaringar av modellerna se t.ex. Charles Jones bok *An Introduction To Economic Growth* (Norton).

3.1 Neoklassiska tillväxtmodeller

Den neoklassiska tillväxtmodell som ligger till grund för alla modeller inom tillväxtteorin presenterades 1956 av Robert Solow. I den enklaste formen av modellen så beskrivs ett lands ekonomi av en produktionsfunktion där realkapital (K) och arbetskraft (L) är de två produktionsfaktorerna.

$$Y = K^\alpha * L^{1-\alpha} \quad Y = \text{BNP} \text{ och } 0 < \alpha < 1$$

Förändringen i realkapital beror dels på hur stor del av landets inkomster som sparas och därmed antas investeras i realkapital och dels på realkapitalets deprecieringstakt. Arbetskraftens tillväxt är proportionerlig mot befolkningens tillväxt. Befolkningen antas i sin

tur växa med konstant hastighet. Tillväxten i BNP per capita är konstant när ekonomin befinner sig i jämvikt.

I en av modifieringarna av modellen har man lagt till teknologi (A). Teknologi innebär här förändringen i den effektivitet med vilken produktionsfaktorena används, t.ex. nya uppfinningar eller metoder som gör att man ökar realkapitalets eller arbetskraftens marginalproduktivitet. I de neoklassiska tillväxtmodellerna uppkommer teknologin exogent och dess tillväxttakt är konstant, det vill säga länderna får anpassa sig till en allmän "världsteknologinivå" och kan inte göra något för att öka den. Produktionsfunktionen ser nu ut så här:

$$Y = K^\alpha * (AL)^{1-\alpha}$$

I ekonomins jämviktsläge kommer nu BNP per capita och realkapital per capita växa i samma takt som teknologin, det är alltså den icke-påverkbara världsteknologinivån som avgör den långsiktiga ekonomiska tillväxttakten i landet.

Investeringsnivå och befolkningstillväxt lämnar som faktorer inget direkt utrymme för kreativitet, men teknologin kanske kan göra det eftersom man kan tycka att det krävs kreativitet för att världsteknologinivån ska höjas. Men å andra sidan så är den väldigt svårgripbar och dessutom exogent given så modellen lämnar ingen förklaring till varför den uppkommer. I den grupp tillväxtmodeller som började utvecklas på 1980-talet så ville man försöka förklara teknologins tillväxt och de kallas därför för endogena tillväxtmodeller.

3.2 Endogena tillväxtmodeller

I den grupp med olika modeller som kan kallas endogena tillväxtmodeller håller man kvar vid Solows produktionsfunktion som grundmodell och tanken att det är teknologin som driver den ekonomiska utvecklingen. Det man vill göra är att förklara varför teknologins tillväxttakt ser ut som den gör. Teknologins och därmed ekonomins tillväxttakt i jämvikt är alltså påverkbar i deras modeller. Vad är det då som påverkar tillväxten i teknologin och därmed i ekonomin som helhet?

3.2.1 Romer-modellen

I den modell som utarbetades av bl.a. Paul Romer 1986 är det innovationernas vinstmöjlighet som förklarar varför teknologin utvecklas. De nya innovationerna kommer ifrån företag och individer som måste ha ekonomiska incitament för att vilja utveckla nya produkter och

komma på nya idéer. Eftersom idéer kännetecknas av icke-rivalitet så måste de ha ett visst mått av exkluderbarhet för att företagen ska kunna tjäna pengar på dem. Detta innebär att patent, copyright, o.s.v. får en stor betydelse. Eftersom det är innovationerna som driver den ekonomiska utvecklingen så har arbetskraften (L) delats upp i två delar; en del arbetar med att producera slutliga varor (L_Y) och den andra arbetar med forskning och utveckling (L_A). Den teknologiska tillväxten beror då på dels hur stor L_A/L är och på hur hög produktivetsnivån är i FoU-sektorn. Det är också av betydelse ifall ny teknologi bygger på gammal eller ifall man tror att de enklaste idéerna kommer först och att det i så fall blir svårare och svårare att komma på ny teknologi.

Här skulle en hög kreativitetsnivå utan tillräckliga ekonomiska incitament inte få någon effekt på innovationsproduktiviteten. Men ifall incitamenten fanns så borde såväl företag som enskilda forskare anse det vara av stor betydelse att höja sin kreativitetsnivå?

3.2.2 Humankapitalsackumulation

Romer-modellen antar att vi analyserar ett land eller område som ligger på den teknologiska frontlinjen och det fokuseras därför på landets förmåga att ta fram nya innovationer. I de länder som inte satsar på att skapa ny teknologi ligger fokus istället på att lära sig använda den nya teknologin. I de länderna blir mängden humankapital av stor betydelse eftersom det behövs för att lära sig använda den nya teknologin. Ackumuleringen av humankapital beror positivt på a) kvaliteten på utbildningsväsendet b) antal år som man utbildas c) hur mycket humankapital som ackumuleras per år i utbildning. I Lucas modell om tillväxt med hjälp av humankapitalsackumulering (1988) är de ekonomiska aktörerna medvetna om humankapitalets betydelse och försöker aktivt att öka sin produktivitet genom utbildning.

Men måste humankapital innebära skolutbildning? I sin rapport *Labor market flexibility and investment in human capital* skiljer Salehi-Isfahani & Murphy mellan två sorters humankapital hos arbetssökande; en sort som kan mätas med skolresultat och ("kunskap") och en sort som arbetsgivaren inte kan märka av förrän efter en tid ("kreativitet"). Då arbetsgivaren vill minimera riskerna så premieras skolkunskaperna. "Individuals in rigid labor markets will therefore favor greater acquisition of knowledge at the expense of creativity, which results in distorted accumulation of human capital and lower growth." Kreativitet står här för de kunskaper som man tillägnat sig utanför skolan, vilket kanske är en bra beskrivning eftersom kreativitet påverkas positivt av en bred erfarenhetsbas.

3.2.3 Baumol och entreprenören

En annan intressant modell är Baumols. Hans idé är att det är entreprenörerna som ligger bakom upptäckandet och implementerandet av innovationer i produktionen. Beroende sedan på om deras verksamhet är nyskapande eller inte så utvecklas samhällsekonomin eller stagnerar. Inriktningen på deras verksamhet avgörs av de vinstmöjligheterna som de olika verksamheterna har och de bestäms i sin tur av landets lagar.

Som det beskrivs närmare i nästa avsnitt då vi tittar närmare på Richard Floridas teori så hör entreprenören till de kreativa yrkeskategorierna. Med hjälp av sin breda kunskapsbasis ägnar han/hon sig åt kreativ problemlösning. En ökning av entreprenörers kreativa förmåga skulle säkert kunna ha betydelse för tillväxten. Fast som i Romer-modellen kan en ökning av kreativitetsnivån inte göra något åt de ekonomiska incitamenten, inte heller kan den sägas påverka landets lagar och därmed inriktningen på entreprenörers verksamhet.

3.2.4 Teknologibaserade modeller

Sedan finns det också en grupp som kallas för teknologibaserade modeller. Till dem hör till exempel de modeller som presenterades av Grossman och Helpman 1991 och Aghion och Howitt 1992. I de är det forskningen som driver de teknologiska framstegen liksom det var i Romer-modellen. Skillnaden är att nu räknas även kvalitetsförbättringar som teknologiska framsteg. De tar även med i beräkningen hur det enskilda företaget ställer sig till en satsning på FoU, för det är inte säkert att pengar som satsas på forskning på ett mindre företag ger tillräcklig avkastning. Man skulle kunna säga att kreativiteten har samma funktion här som i Romer-modellen; den är inte den enskilt viktigaste faktorn för produktiviteten i forskningssektorn, men skulle kunna under ceteris parabus-antagandet förmodas ha en positiv inverkan.

3.3 Empiriska undersökningar

De empiriska studierna som har gjorts för att undersöka vilka som är de viktigaste förklaringsvariablerna för ekonomisk tillväxt visar liksom de teoretiska modellerna olika resultat beroende på vilken metod och utgångspunkt som har använts. Om man lägger ihop resultaten ifrån olika studier så visar sig uppåt 60 variabler ha statistisk signifikans för tillväxt. (Calmfors & Persson 1999). De variabler som oftast återkommer är *investeringskvoten för fysiskt kapital* och olika varianter på *humankapital*. I vissa studier anses variabler som

makroekonomisk stabilitet och *inflationstakt* vara signifikanta och ytterligare andra pekar på variabler som *grad av internationell handel*. Eftersom investeringsnivån på fysiskt kapital kan anses som signifikant så är det inte så märkligt att variabler som underlättar kapitalackumulation, som *äganderättslagstiftning*, *frånvaro av korruption* och *frånvaro av inbördeskrig*, får en hög signifikansgrad i vissa undersökningar.

1992 gjorde Levine-Renelt ett känslighetstest på alla de variablerna som då ansågs som signifikanta och bara tre av dem visade sig i den undersökningen vara robusta; *initial BNP per capita*, *investeringskvoten för fysiskt kapital* och *humankapital* (mätt i antalet barn på högstadiet). Sala-i-Martin gjorde tre år senare ett liknande test fast ”svagare”. Om en enskild förklarande variabel förblev signifikant i flertalet (istället för alla) regressioner så skulle den anses som robust. Han fann då att 22 av de 59 variablerna kunde anses som robusta. Bland dem fanns återigen *initial inkomstnivå*, *mängd humankapital* (dels i form av utbildning men också i form av hälsotillstånd) och *investeringar i fysiskt kapital*, men även mått som visade på grad av marknadsekonomi, lag och ordning, öppenhet i ekonomin och mänskliga rättigheter.

Det finns en mängd problem när det gäller att dra slutsatser utifrån empiriska studier. För hur ska man definiera de variabler som anses som signifikanta, hur ska datamaterialet väljas ut och samlas in och hur kan man veta vilket håll kausaliteten går? Det finns väldigt få empiriska studier av regional tillväxt baserad på ekonomisk tillväxtteori och de som finns är inriktade på att undersöka om det finns någon konvergens respektive divergens mellan olika regioner vad gäller per capita inkomst eller per capita produktion.

För den ekonometriska undersökningen om sambandet mellan kultur och regional ekonomisk tillväxt i avsnitt fem så känns det relevant att försöka få med de faktorer som återkommer som signifikanta i olika slags undersökningar och som inte handlar om karaktäristisk makroekonomi som inflationstakt t.ex.. Det verkar sammanfalla med de faktorerna som blev signifikanta i Levine-Renelts känslighetstest; *initial BNP per capita*, *investeringskvoten för fysiskt kapital* och *humankapital*.

3.4 Regionala tillväxtindikatorer

Eftersom det är den ekonomiska tillväxten i olika regioner som fokus ligger på i den här uppsatsen så kan man undra ifall det är samma faktorer som sägs skapa tillväxt i regioner som i länder. Till stor del är det så. Den regionala motsvarigheten till BNP är bruttoregionprodukten (BRP) och alla regioners BRP summeras till BNP. Måttet har samma begränsningar och mätsvårigheter som BNP men bland annat med tillägget att det är svårt att bestämma produktionens geografiska lokalisering. De största skillnaderna mellan lands- och regionsanalyser är egentligen att de institutionella likheterna mellan olika regioner är mycket större än dem mellan länder och att migrationen mellan regioner är större. Att migrationen är större beror förmodligen på just att de institutionella och kulturella likheterna är större mellan regioner än mellan länder. Skillnaden kan få konsekvenser för den regionala ekonomiska tillväxten på det sättet att risken för utflyttning av företag och arbetskraft är större på kort sikt. Regioner borde också med en lägre friktion i migrationsflödena kunna påverka sin tillväxt positivt på ett helt annat sätt än vad länder kanske kan även om det är i princip samma faktorer som skapar tillväxt.

Eliasson och Westerlund har i sin publikation *Regionala tillväxtindikatorer – Teoretiska aspekter, begrepp och empiriska illustrationer* (ITPS 2003) presenterat ett förslag till en övergripande gruppering av regionala tillväxtfaktorer. Dessa är mer eller mindre relaterade till den ekonomiska tillväxtteorin och ska i huvudsak beskriva de underliggande förutsättningarna för regionsspecifik ekonomisk tillväxt, det vill säga grad av kapacitetsutnyttjande och tillgången till produktionsfaktorer och teknik. Grupperna är följande:

- 1) Befolkningsgeografisk struktur
- 2) Mänskliga resurser
- 3) Arbetsmarknadens struktur och funktionssätt
- 4) Näringsstruktur
- 5) Infrastruktur och övrigt realkapital
- 6) Dynamik

De två första grupperna gäller regionens tillgång till människor. Man mäter i den första gruppen regionens befolkningstäthet och dess tillgång till andra regioners arbets- och varumarknader. Det anses bidra till tillväxten genom att minska de geografiska transaktionskostnaderna och ge upphov till positiva agglomerationseffekter vilket kan innebära möjligheter till produktdiversifiering, specialisering, stordriftsfördelar och positiva

externaliteter. Den andra gruppen mäter befolkningsstorleken, dess ålderstruktur och utbildningsstruktur. Det vill säga; hur ser regionens tillgång till produktionsfaktorn arbete ut och hur är dess humankapitalnivå? Båda dessa faktorer har som påpekades i förra avsnittet en betydande roll även i den ekonomiska tillväxtteori som behandlar landsanalyser. Även från ett regionalekonomiskt perspektiv verkar alltså humankapitalet vara av fundamental betydelse för den ekonomiska tillväxten. Eliasson och Westerlund anger tre olika skäl:

- a) Ökad utbildningsnivå innebär, givet vissa förutsättningar, ökad produktivitet som återspeglas i höjda lönenivåer delvis genom externa effekter.
- b) De externa effekterna är till stor del geografiskt begränsade.
- c) Ökad tillgång på humankapital har utöver rena löneeffekter en attraherande effekt på migrationsflöden mellan regioner.

Nästa grupp som berör arbetsmarknaden struktur och funktionssätt handlar om just det. Förändringar som beror på makroekonomiska konjunktursvängningar är då givetvis inte av samma intresse som strukturella problem som till exempel den långsiktiga jämviktsarbetslösheten. Den regionala arbetslösheten i Sverige uppvisar ett relativt stabilt mönster över tiden, rangordningen förblir till stor del den samma. Nästa grupp handlar om näringslivets struktur där man försöker mäta det regionala näringslivets bransch- och arbetsställediversifiering. Det kan ha betydelse för tillväxten genom att påverka hur regionen kan attrahera arbetskraft och hur sårbar regionen är för arbetslöshet, utflyttning och inkomstbortfall vid ekonomiska chocker. Följande grupp behandlar tre olika variabler a) infrastruktur för kommunikationer b) produktionskapital c) ”social” infrastruktur. Tillsammans kan variablerna anses mäta den totala kapitalstocken. Kapitalstockens betydelse kan knappast underskattas vare sig i lands- eller regionsanalyser. I den sista gruppen slutligen så mäts inte bestånd av olika slag utan flöden. Det gäller flöden inom sektorer som företagssektorn, realkapitalstocken, bostadssektorn, arbetsmarknaden och utbildningssektorn. Indikatorerna inom dess områden har en direkt eller indirekt anknytning till den regionala ekonomins funktionssätt och produktionsförmåga.

Återigen spelar humankapitalet en viktig roll för tillväxten, den här gången på regional nivå, och bör därför vara med i den ekonometrisk undersökningen senare. Det skulle också vara intressant att ta med regionens arbetsställediversifiering om den finns att tillgå. Kapitalstocken är också fortfarande relevant att ha med i en regression. I övrigt är det svårt att få en uppfattning om vilken vikt de olika faktorerna har.

4. Kreativitet och ekonomisk tillväxt

4.1 Kreativitet och tillväxt

Hur kan man då sammanfatta kreativitetens roll i den etablerade ekonomiska tillväxtteorin? De flesta modellerna säger att i ett jämviktsläge så beror den ekonomiska tillväxten på tillväxten i teknologin. För att komma på nya teknologiska landvinningar kan man tycka att det krävs bland annat ett visst mått av kreativitet. Därför kan man säga att kreativitet indirekt redan har tillmätts betydelse för tillväxten.

I Romer-modellen bör kreativitetsnivån vara av viss betydelse för hur hög produktivitetsnivån i FoU-sektorn är. Baumols teori betonade entreprenörernas roll i tillväxtprocessen och även om det inte är entreprenörerna som kommer på de nya inventionerna så är det ändå en typ av yrke som kräver mycket kreativitet. Vad gäller de teknologibaserade modellerna så borde kreativitet vara lika viktig i dem som i Romer-modellen. Humankapital är en faktor vars vikt har betonats men hur definierar man det egentligen? Är det skolutbildning, hälsotillstånd, båda tillsammans eller något annat? Skulle kreativitet kunna räknas in som en speciell sorts humankapital som Salehi-Isfahani & Murphy tyckte? Det menar Richard Florida. Hans teori är att det finns en speciell sorts humankapital som utgörs av kreativa människor och att det är det humankapitalet som är avgörande för ekonomisk tillväxt. Regional tillväxt skapas enligt honom genom att dessa människor aktivt väljer i vilken region de vill bo. Nu följer en översiktlig genomgång av Richard Floridas teori för att se vad den har att säga om den ökade betydelsen av kreativitet för ekonomisk tillväxt. Hans teori har stor betydelse för uppsatsens hypotes.

4.2 Kreativitet och tillväxt enligt Florida

Richard Floridas teori går ut på att en stads och regions framtid är beroende av dess förmåga att dra till sig och hålla fast människor som ingår i vad han kallar för den kreativa klassen. Kreativa aktiviteter har människan ägnat sig åt under de senaste 40 000 åren åtminstone, men Florida menar att det är först nu som dessa aktiviteter håller på att bli mainstream och att vi börjar bygga hela vår ekonomiska infrastruktur runt dem. Företag som vill ha konkurrensfördelar måste försöka utnyttja den kreativa förmåga som finns i varje människa och regioner som vill ha ekonomisk tillväxt måste kunna dra till sig människor med speciellt utvecklad kreativ förmåga eftersom företagen kommer att vilja flytta till de platser där de kreativa individerna finns.

4.2.1 Strukturförändring

Är det inte kreativitet som ligger bakom all ekonomisk utveckling? I så fall borde man enligt Florida kunna se den ekonomiska historien som en utveckling mot allt bättre sätt att utnyttja vår kreativa förmåga. Varje nytt stort ekonomiskt strukturskifte uppkommer då det förra nått en viss gräns och det skapar i början en socialt instabil tid eftersom det innebär stora förändringar i arbetet, för sociala organisationer och även rent geografiskt. Florida visar på fyra olika sådana perioder som kan förklaras med en effektivare metod att utnyttja kreativitet: när människan blev jordbrukare, när man började med ett modernt handels- och specialiseringssystem, den industriella kapitalismen och organisationsåldern.

Det som sker idag enligt Florida är att systemet med stora organisationer har nått sin gräns och att det håller på att ersättas med något nytt, en förändring som kan vara svår att se eftersom den fortfarande håller på att ske. Som vid alla större strukturförändringar för utvecklingen inte bara positiva saker med sig. Arbetsplatserna håller på att förändras och bli mindre trygga och stressen i samhället ökar då kreativitet och ”tankearbete” blivit de drivande krafterna i ekonomin.

4.2.2 Den kreativa klassen

Det Richard Florida gör är att han definierar en ny ekonomisk/social klass som han kallar för den kreativa klassen. Den består av människor som adderar ekonomiskt värde genom sin kreativitet. I ”the advanced European countries” påstår han att den kreativa klassen redan

utgör 25-30 % av arbetskraften. Det som karaktäriserar dem är att de har jobb vars funktion är att skapa meningsfulla nya former. Florida delar in den kreativa klassen i två delar:

Den kreativa kärnan inkluderar bl.a. forskare och ingenjörer, poeter och författare, artister, skådespelare, designers och arkitekter, men också den intellektuella eliten i form av förläggare, kulturpersonligheter, forskare i tankesmedjor eller andra opinionsskapare. Oavsett om de utvecklar programvara, är arkitekter eller gör film så är de helt inne i den kreativa processen. ”I define the highest order of creative work as producing new forms or designs that are readily transferable and widely used.” (Florida 2002 s.69) Det är den sortens arbete som människorna i den kreativa kärnan utför hela tiden helt enkelt därför att det är vad deras yrken går ut på. De ska ofta inte bara lösa problem, utan också leta reda på problem som bör lösas.

De med kreativa yrken jobbar med olika kunskapsintensiva yrken som inom t.ex. högteknologisk industri, den finansiella sektorn, eller de som arbetar med juridik, sjukvård eller företagsledning. De använder sig av kreativ problemlösning på en komplex kunskapsbasis för att lösa speciella problem och för att kunna göra det så måste de ofta ha en hög utbildningsnivå. Människor i dessa yrken kan komma på nya idéer och metoder som blir spridda, men det är inte vad deras jobb går ut på i första hand. Däremot ingår det i deras jobb att de ska tänka själva. “They apply or combine standard approaches in unique ways to fit the situation, exercise a great deal of judgement, perhaps try something radically new from time to time.” (Florida 2002 s.69)

Förutom dessa specifikt kreativa grupper kan man också se att kreativitet krävs i allt högre grad på de flesta arbetsplatser med undantag för vissa serviceyrken där det verkar gå åt motsatt håll. Kreativitet blir generellt allt högre värderat i samhället. Företag och organisationer värderar kreativitet för resultaten som det kan producera och individer värderar det som en väg till självförverkligande och ett sätt att uppnå tillfredställelse med sitt jobb. Ju högre kreativiteten värderas, argumenterar Florida, desto större växer sig den kreativa klassen.

4.2.3 Den kreativa klassen – kultur

På sin arbetsplats värderar den kreativa klassen individualism, meritokrati och mångfald. På fritiden gillar de aktiv rekreation där de själva kan delta istället för att vara passiva åskådare. Den här aktiva och erfarenhetsbaserade livsstilen tar över allt mer ekonomiskt utrymme ifrån service/tjänster och varor och Florida förklarar det med att det är för att den stimulerar vår

kreativitet. Han betonar också vikten av en dynamisk stad med ett levande gatuliv. Man kan se en mycket enkel anledning till det – tillgängligheten. Om man har oregelbundna arbetstider som kreativa människor ofta har så är det svårare att planera in specifika tillställningar i förväg. Även om det inte är samma slags upplevelse som en konsert så ger det ett kulturellt utbyte och stimulans att bara titta på människor. Kreativa människor behöver stimulans för att kunna vara kreativa.

We humans are not godlike; we cannot create out of nothing. Creativity for us is an act of synthesis, and in order to create and synthesize, we need stimuli – bits and pieces to put together in new and unfamiliar ways, existing frameworks to deconstruct and transcend. I also feel it is inherent to the creative mindset to want to maximize choices and options, to always be looking for new ones, because in the game that Einstein called combinatorial play, this increases your chances of coming up with novel combinations. (Florida 2002 s.186)

4.2.4 Nya förutsättningar för regional tillväxt

Florida säger alltså att kreativitet har en ökande betydelse för ekonomisk tillväxt och att regioner lyckas till stor del tack vare att kreativa människor vill bo där. Företagen följer antingen efter människorna eller skapas av dem på plats; entreprenörer tillhör utan tvekan den kreativa klassen. Florida menar att en plats måste erbjuda ett integrerat ekosystem där alla former av kreativitet – artistisk and kulturell, teknisk and ekonomisk – kan få utvecklas. För människorna i den kreativa klassen är varje uttryck av kreativitet sammankopplade och egentligen omöjliga att separera. Det krävs alltså, menar han, en större förståelse för vad kreativitet innebär och hur man vårdar den, både som individ och samhälle, om man vill uppnå ekonomisk tillväxt.

Det har givetvis höjts kritiska röster som tycker att han förenklat tillväxtprocesserna för mycket. Ett exempel är Joachim Thiel som skriver om Florida att “he starts from a too self-evident and monocausal understanding of the relation between creativity/individualism and economic success.” (*Ambivalences of the Creative Class: Space, reflexivity and the Restructuring of the German Advertising Industry*). Florida förnekar dock inte att det finns andra viktiga faktorer som krävs för att man ska uppnå ekonomisk tillväxt, men han ägnar inte dem så mycket uppmärksamhet i sin bok utan pekar där ut tillgången till mänsklig kreativitet som en ny och mycket viktig faktor.

4.3 Hypotesen

Min hypotes utgår ifrån två antaganden. 1) Aktiva kulturupplevelser ökar en individs förmåga till kreativt tänkande 2) Den kreativa förmågan hos individer är av betydelse för ekonomisk tillväxt. Utifrån de antagandena är min hypotes att satsningar på kultur bidrar till regional ekonomisk tillväxt. Det första antagandet grundas på att kulturuttrycken innehåller tankestrukturer som går att överföra på andra områden. Själva överförandet är också ett uttryck av kreativt tänkande och kulturen underlättar den formen av tänkande genom att den lär en individ att se likheter och skillnader där det först inte verkar finnas några. Man kan invända att det inte bara gäller kultur utan tittar man tillräckligt noga så kan man upptäcka abstrakta strukturer överallt. Men anledningen till att just kulturuttryck är användbara är att strukturerna är medvetet uppbyggda för ett visst syfte och därför är lättare att se och analysera för någon som är ovan vid det sättet att tänka. Det andra antagandet om att människors kreativa förmåga skulle vara betydelsefull för ekonomisk tillväxt kan man grunda på de senaste 200 årens ekonomiska historia. Det kan illustreras med vad Paul Romer sagt om att de stora höjningarna av levnadsstandarden och de stora konkurrensfördelarna på marknaden har alltid kommit ifrån "better recipes, not just more cooking" (Florida 2002 s.21)

Kan det inte vara så att invånare i en kommun som satsar på kultur har större möjligheter att utveckla sin kreativitet. Dels genom att kommunen genom sina satsningar visar att nytänkande uppskattas och att den inställning genomsyrar samhället, dels genom den kreativitetshöjning som själva kulturkonsumtionen kan ge upphov till. Möjligheten och den ökade förmågan att vara kreativ kan sedan få positiva konsekvenser på den ekonomiska utvecklingen genom en ökning av kapitalets och arbetskraftens marginalproduktivitet och genom en ökning av entreprenörskapet i samhället.

Hur passar hypotesen att kultur som kreativitetsförbättrare skapar regional ekonomisk tillväxt med de teorier om ekonomisk tillväxt som finns? Jag tycker att de etablerade rönen inte motsäger min hypotes eftersom de framhäver teknologi/nya idéer som avgörande för den ekonomiska tillväxten på lång sikt, men de ger heller inget uttalat stöd åt kreativitetens roll i processen. Det gör däremot Floridas teori. Visserligen ligger Floridas fokus på vilka faktorer som gör att kreativa människor dras till vissa platser, det vill säga att det är en form av lokaliseringsteori, men den ger den mänskliga kreativa förmågan en avgörande roll för den

ekonomiska tillväxten. Ifall hans teori stämmer, vilket åtminstone hans egna undersökningar visar på, så stödjer det onekligen min hypotes under antagandet att kultur är kreativitetshöjande.

Eftersom hypotesen berör ett relativt orört område så finns det inga statistiska undersökningar som går att bygga vidare på. Så för att göra en första uppskattning av huruvida min hypotes stämmer eller inte så har jag gjort en enkel ekonometrisk undersökning för att se ifall det alls ser ut att finnas något samband mellan kultur och ekonomisk tillväxt i Sverige.

5. Metod och data

Hypotesen är att kultur höjer kreativitetsnivån och bidrar på så sätt till den regionala ekonomiska tillväxten. Som jag nämnde i förra avsnittet så finns det inom detta utforskade område inte några statistiska undersökningar som går att bygga vidare på. Därför har jag valt att i den här uppsatsen göra en enkel och övergripande ekonometrisk undersökning för att se ifall det alls finns något samband mellan kultur och ekonomisk tillväxt i Sverige.

5.1 Modellbeskrivning

5.1.1 Den multipla regressionsmodellen

Jag har valt att använda mig av en multipel regressionsmodell för att undersöka min hypotes. En multipel regressionsmodell används när man vill undersöka hur ett större antal variabler påverkar den beroende variabeln och eftersom jag givetvis inte tror att kultur skulle vara den enda förklarande variabeln för tillväxt så kändes det som ett naturligt val.

Modellen ser generellt ut på följande sätt: $y = \alpha + \beta_1 * x_1 + \beta_2 * x_2 + \dots + \beta_n * x_n + e$.

Där är y den beroende variabeln och x_n är de förklarande variablerna. Koefficienten β_n visar hur många enheter y förändras med ifall man ökar den förklarande variabeln x_n med en enhet. Interceptet α står för hur stor den beroende variabeln skulle bli ifall alla förklarande variabler skulle vara lika med noll. Slumftermen e visar hur mycket de faktiska observationerna avviker ifrån den räta linje som den ekonomiska modellen innebär. Det blir lättare att anpassa den räta linjen till de faktiska observationerna ju mindre e är. En regression går ut på att

försöka skatta de förklarande variabelernas förklaringsgrad, β_n , så korrekt som möjligt utifrån de observationer som man gjort, d.v.s. man försöker så bra det går att anpassa den ekonomiska räta linjen till datamaterialet. En metod att göra det på är OLS (ordinary least squares). Då väljs de skattade koefficienterna på ett sådant sätt att summan av de kvadrerade avstånden mellan den anpassade räta linjen och de faktiska observationerna blir så liten som möjligt.

5.1.2 Val av variabler

Jag vill undersöka vilken förklaringsgrad som kultur har på den regionala ekonomiska tillväxten, men vilka andra förklarande variabler bör vara med i regressionsmodellen? Vilka andra faktorer finns det alltså som jag tror skulle kunna påverka den regionala ekonomiska tillväxten?

Man vet ju inte säkert vad det är som skapar ekonomisk tillväxt så som övriga förklarande variablerna har jag valt de som känts relevanta ifrån de empiriska undersökningarna respektive gruppen regionala tillväxtfaktorer (se 3.3 och 3.4). De faktorerna sammanfaller till stor del och utgör *initial BNP*, *humankapitalnivå* och *investeringsnivå*. De har i alla modeller haft en signifikant roll och bör därför som faktorer som bör vara med när man ska undersöka tillväxt. Jag dock inte hittat något datamaterial på investeringsnivån i de olika kommunerna vilket gör att jag blir tvungen att exkludera *investeringsnivå* som förklarande variabel.

Jag förväntar mig att koefficienterna för variablerna *initial BNP* och *humankapitalnivå* ska vara positiva och större än den för *kultur*. Detta eftersom de faktorerna i flertalet empiriska undersökningar anses påverka den ekonomiska tillväxten positivt. Deras påverkan på tillväxten borde därför också vara starkare än kulturens. För kulturens del så förväntar jag mig ett positivt samband, om dock svagt, för att anse att resultatet styrker min hypotes.

5.1.3 Min modell

Den multipla regressionsmodell som undersöktes med OLS i dataprogrammet EViews för att verifiera/falsifiera min hypotes såg ut på följande sätt:

$$y = \alpha + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \beta_3 x_3 + e$$

y = Ekonomisk tillväxt

x₁ = Kultur

x_2 = Humankapital

x_3 = Initial BNP

5.2 Datamaterial

5.2.1 Principer för materialinsamling

Jag har använt mig av tvärsnittsdata ifrån 272 svenska kommuner. De övriga kommunerna föll bort på grund av de inte hade data på någon eller flera av variablerna.

Det finns mycket sparsamt med jämförbart datamaterial på kommunnivå. *Ekonomisk tillväxt* mäts därför med hur mycket kommunens medelinkomst ökade under 1990-talet. *Kultur* representeras av kommunens sammanlagda kostnader per capita för kultur under 1980-talet. *Humankapital* mäts med kommunens nivå på kostnaderna per capita för kommunala utbildningar (främst grundskola kan man anta) under 1980-talet och *initial BNP* får representeras av kommunens BNP per capita 1982. Anledningen till att data för de förklarande variablerna är hämtad ifrån 80-talet och för den beroende variabeln ifrån 90-talet är att de förklarande variablerna antas påverka den ekonomiska tillväxten med en viss tidsförskjutning.

Variablerna mäts alltså av följande (i reella tal: index 1980) för varje kommun:

y = den genomsnittliga tillväxttakten (i procentenheter) av medelinkomsten per capita mellan 1990 och 1999

x_1 = summan av kulturutgifterna per capita (i kronor) mellan 1980 - 1989

x_2 = kostnad per capita (i kronor) för alla kommunala utbildningar 1992 (utbildning anses också verka med tidsförskjutning, men då det fattades data för 80-talet så antas nivån per kommun vara densamma 1992 som på 80-talet)

x_3 = BNP per capita (i tiotusen kronor) 1982

5.2.2 Exakta källor

- Datamaterialet för kulturutgifter och utbildningsutgifter är hämtade ifrån kommundatabasen KFAKTA03.
- Uppgifterna om kommunernas medelinkomster kommer ifrån rapporten Regionernas tillstånd ifrån Institutet för tillväxtpolitiska studier (ITPS 2004).
- Inflationssiffrorna och datamaterialet om initial BNP kommer ifrån SCB (sep -05).

6. Resultat och slutsats

6.1 Resultat av den ekonometriska undersökningen

Den multipla regressionsmodellen som beskrevs i avsnitt 5 gav följande skattningar:

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
α	6.0831007111	0.464318906733	13.1011264519	1.21431888953e-30
b_1	-0.000282108013167	5.31090584104e-05	-5.31186245079	2.2826489067e-07
b_2	-0.00759815674395	0.00329924607522	-2.30299788822	0.0220450447638
b_3	-0.000155262288829	0.00011552721841	-1.34394553046	0.180102635462

6.2 Analys av den ekonometriska undersökningen

6.2.1 Koefficienterna

Koefficienterna visar på ett svagt negativt samband för alla förklarande variabler. En ökning av kulturutgifterna med en krona per invånare skulle alltså minska tillväxten i medelinkomsten med 0,02 procentenheter. Likaså skulle en ökning av utgifterna för kommunal utbildning med en krona per invånare minska tillväxten i medelinkomsten med 0,76 procentenheter och en ökning av den initiala BNP per capita med tiotusen kronor skulle minska tillväxten i medelinkomsten med 0,01 procentenheter. Variabeln humankapital uppför sig då inte som förväntat eftersom den i litteraturen tillmäts en positiv betydelse för den ekonomiska tillväxten. Koefficienten för initial BNP är dock inte signifikant på 95 % nivå, vilket koefficienterna för kultur och humankapital är, utan den har en ganska låg

signifikantsnivå på 82 %. Koefficienten för kultur är inte positiv som den skulle vara för att hypotesen skulle kunna styrkas.

6.2.2 Övrigt

Både när det gäller utbildning och kultur så är det svårt att veta om utgifterna under 80-talet beror på hur stora utgifterna var under 70-talet. Vilken period satsades det då mest under och fanns det ett sådant generellt mönster i hela Sverige? Kanske skulle man då istället som humankapital haft med antalet barn i högstadiet, t.ex.. Man kan också undra vad en stor respektive liten summa pengar egentligen innebär för kvaliteten på kulturen och utbildningen. Även om en kommun har spenderat mer pengar på kultur än en annan så innebär det inte automatiskt att den kommunen har satsat tillräckligt mycket för att det ska bli någon kreativitetshöjningseffekt. Tyvärr så innebär ju inte heller inte höga kulturutgifter automatiskt att kommunens invånare blir aktiva kulturkonsumenter. Anledningen till att koefficienterna för humankapital och kultur inte blev som förväntade kan alltså bero på att de mättes på ett sätt som inte på rätt sätt speglade deras innebörd för den ekonomiska tillväxten.

6.3 Slutsats

Min hypotes kan inte styrkas eftersom den ekonometriska undersökningen inte visade på ett samband mellan kulturutgifter och ekonomisk tillväxt.

Resultatet problematiseras dock av att den relativt säkra faktorn humankapital inte heller verkade ha någon positiv betydelse för tillväxten. Det borde innebära att man ska utforma modellen på ett annat sätt för att undersöka ett eventuellt samband mellan kultur och ekonomisk tillväxt? Det var meningen att modellen skulle vara övergripande men frågan är ifall den inte var alltför övergripande för att verkligen kunna avslöja något om hypotesen. I så fall skulle man kanske försöka hitta något annat sätt att mäta kulturens effekter på, kanske genom att undersöka hur många timmar per vecka som kommunens invånare ägnar åt kultur. Eller för att smalna av det ännu mer: undersöka vilka individer som behöver kreativitet i sitt yrke och mäta hur mycket tid de ägnar åt kultur. Framförallt så krävs det mer jämförbar data på kommunnivå för att man ska kunna genomföra undersökningar av det här slaget. Men den här första ekonometriska uppskattningen som gjorts i uppsatsen kan alltså inte verifiera min hypotes.

7. Avslutning

7.1 Sammanfattning

Syftet med den här uppsatsen har varit att infoga ett nytt perspektiv i diskussionen om kulturens samhällsekonomiska nytta. Detta genom att betona den kreativitetshöjande potential som finns i de olika kulturuttrycken istället för att se till de positiva samhällsekonomiska effekter kulturen vanligen sägs ha, det vill säga multiplikatoreffekter, förbättringar av en regionens varumärke och ren kulturturism.

En kreativ förmåga att komma på nya idéer har alltid varit viktig för att en ekonomi inte ska stagnera. Men enligt Richard Floridas teori står vi vid ett nytt ekonomiskt strukturskifte där kreativiteten spelar en central roll i det nya system som håller på att skapas. Kan kultur öka den regionala ekonomiska tillväxten genom att verka kreativitetshöjande? Det är uppsatsens frågeställning.

Kreativitet utmärks av en förmåga att både kunna differentiera och finna enhet i mångfald. Det handlar om att kunna se oväntade relationer och släktskap, likheter och samband mellan saker, upplevelser och fenomen. För det så krävs ett visst sätt att tänka och angripa problem som påverkas både av individen och av dess omgivning. Man kan alltså förbättra sin kreativa förmåga och analys av olika kulturuttryck tas här fram som ett sätt. Det kan nämligen öka individens iakttagelseförmåga, förmåga till symboltänkande och skapa en ökad medvetenhet om bakomliggande strukturer.

Tillväxtteorierna verkar överens om att i jämvikt så beror ett lands ekonomiska tillväxt på tillväxttakten i teknologin. Kan inte en ökad kreativitetsnivå påverka tillväxttakten i

teknologin? Det som anses som regionala tillväxtfaktorer är i princip samma som vid landsanalyser. Det nya i Floridas teori är påståendet att vi håller på att bygga hela vår ekonomiska infrastruktur runt våra kreativa aktiviteter. Kreativitet och ”tankearbete” har blivit de drivande krafterna i ekonomin.

Utifrån de här resonemangen om kreativitetens betydelse för den ekonomiska tillväxten så har jag gjort en enkel och övergripande ekonometrisk undersökning för att se ifall det alls finns något samband mellan kultur och ekonomisk tillväxt i Sverige. Den innehåller 272 svenska kommuner under tidsperioden 1980-2000. Tyvärr visade den ekonometriska undersökningen inte på ett samband mellan kulturutgifter och ekonomisk tillväxt, men den visade heller inte på något samband mellan humankapital och ekonomisk tillväxt. Det borde innebära att datamaterialet var för bristfälligt för att undersökningen skulle kunna säga något om hypotesen. Svaret på min frågeställning måste ändå bli att även om det i litteraturen verkar finnas stöd åt min hypotes så kan jag inte styrka att kultur bidrar till den regionala ekonomiska tillväxten genom att verka kreativitetshöjande.

7.2 Praktiska tillämpningar

Trots att hypotesen inte har kunnat styrkas så har det kommit fram intressanta saker under uppsatsens gång. Kreativitet är en förmåga som mest förknippas med kulturuttryck, men uppsatsen har tydliggjort att den är av stor betydelse i alla nyskapande processer och att den går att förbättra. Borde det då inte ligga i allas intresse att lära sig mer om hur kreativitet fungerar och att försöka skapa en miljö som uppmuntrar den?

7.3 Förslag till vidare forskning

Det finns många trådar att spinna vidare på. En är att undersöka hur Floridas teori kan anpassas till svenska förhållanden. Det arbetet kanske redan har påbörjats eftersom Handelshögskolan i Göteborg i år har inlett ett samarbete med Richard Florida. En annan tråd att följa är ifall kreativiteten är högre i grupper av forskare som har ett kulturintresse av något slag. Kvantiteten av forskningsrapporterna kanske inte ökar men kanhända kvaliteten i form av mer nyskapande idéer. Det vore också intressant att närmare försöka definiera kreativitet som en speciell form av humankapital. Kulturvärlden borde också undersöka sina externa faktorer närmare. För om banden mellan ekonomi och kultur stärks så ligger det i bådars intresse att få veta mer om hur det går till och vad det kan innebära.

8. Referenser

Brion Marcel *The Medici – A Great Florentine Family* (1969) Ferndale Edition

Calmfors Lars & Persson Mats (red.) *Tillväxt och ekonomisk politik* (1999) Studentlitteratur

Florida Richard *The Rise of the Creative Class* (2002) Basic Books

Gettings Fred *Att förstå konst* (1982) Rabén & Sjögren

Hill Carter, Griffiths William, Judge George *Undergraduate Econometrics* (1997) Wiley

Jones I. Charles *Introduction to Economic Growth* (1998) Norton

Knox Paul, Marston Sallie *Human Geography – Places and regions in global context* (2001) Prentice Hall

Nilsson Sven *Kulturens vägar* (1999) Polyvalent

Raudsepp Eugene *Kreativitetens boken* (1981) Pocket Express

Salehi-Isfahani Djavad & Murphy Russell D. *Labor market flexibility and investment in human capital* (2005) WUST

Thiel Joachim *Ambivalences of the Creative Class; Space, reflexivity and the Restructuring of the German Advertising Industry* (2004) European Regional Science Association

Wallén Göran *Vetenskapsteori och forskningsmetodik* (1996) Studentlitteratur

Wood Phil & Taylor Calvin *Big ideas for a small town: the huddersfield creative town initiative* (2004) Local Economy